

Nr 67.

Godkänd av första kammaren den 7 april 1916.
Godkänd av andra kammaren den 8 april 1916.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande m. m., dels ock Kungl. Maj:ts i punkten 28 under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister.

(Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 1.)

Till Konungen.

Genom en till riksdagen den 31 december 1915 avlåten proposition, nr 6, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, Bihang till riksdagens protokoll 1916. 14 saml. 28 häft. (Nr 67.)

i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o) lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande,

2:o) lag angående ändrad lydelse av 2 § 7:o) och 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt,

3:o) lag om ändrad lydelse av 2, 10, 51, 59 och 83 §§ i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket,

4:o) lag angående ändrad lydelse av 21, 26, 27, 28 och 29 §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring,

5:o) lag om ändrad lydelse av 8 § i lagen den 25 maj 1905 rörande avgäld från avsöndrad lägenhet,

6:o) lag om ändrad lydelse av 3 och 6 §§ i lagen den 19 april 1907 angående avlösning av avgäld från avsöndrad lägenhet,

7:o) lag om ändrad lydelse av 7 § i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning,

8:o) lag med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad,

9:o) lag om ändring i vissa bestämmelser i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom,

10:o) lag angående upphävande för visst fall av bestämmelser i lagen om inskrivning av tomträtt och vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, samt

11:o) lag om ändrad lydelse av 58 § i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom.

Vidare har Eders Kungl. Maj:t i punkten nr 28 under statsverkspropositionens andra huvudtitel föreslagit riksdagen, att — under förutsättning att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande m. m., antager lag i ämnet — till bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister i huvudsaklig överensstämmelse med 1914 års fastighetsregisterkommissions förslag och i enlighet med de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, på *extra stat* bevilja ett reservationsanslag å..... kronor 600,000 och att härav för år 1917 anvisa ett belopp av » 50,000, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp må finnas erforderligt under år 1916.

Den i propositionen nr 6 till riksdagens antagande framlagda *lagen innefattande bestämmelser om skyldighet för städer och vissa andra samhällen att bekosta fastighetsregisters uppläggande och förande* utgör grundvalen för hela den angelägenhet, varom här är fråga. Detta lagförslag innehåller emellertid väsentligen allenast en allmän föreskrift om, att i stad skall på stadens bekostnad uppläggas och föras fastighetsregister enligt de grunder, Konungen bestämmer, varjämte för vissa stadsliknande samhällen liknande skyldighet skulle med viss inskränkning föreligga. Huru den nu berörda skyldigheten skulle av städer och stadsliknande samhällen fullgöras, därom erhålles ingen ledning av den nyssnämnda propositionen. I den till riksdagens behandling jämväl hänvisade punkten 28 i andra huvudtiteln angående bidrag om tillhoppa 600,000 kronor till städer och därmed jämförliga samhällen i och för fastighetsregisters inrättande angives, att berörda statsanslag avses att utgå såsom bidrag till kostnaden för inrättande av sådant register »i huvudsaklig överensstämmelse med 1914 års fastighetsregisterkommissions förslag och i enlighet med de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas». Under nämnda punkt i statsverkspropositionen förekommer också, såsom nyss erinrats, en redogörelse för nämnda 1914 års förslag. Samtidigt anför emellertid därstädes departementschefen, att, vad förordningen angående fastighetsregister för stad angår, denna, liksom författningarna angående jordregistret, är »uteslutande av administrativ natur». Härav framgår således, att det är Kungl. Maj:ts avsikt att, om ovanberörda lagförslag godkännes, utan någon riksdagens medverkan utfärda de utöver lagen erforderliga författningarna rörande fastighetsregister för städer och stadsliknande samhällen.

Uppfattningen att sistnämnda författningar skulle vara av enbart administrativ natur kan riksdagen emellertid icke dela. Gällande författningsbestämmelser angående jordregister hava, såsom departementschefen erinrat, tillkommit utan riksdagens medverkan, men torde denna analogi icke kunna åberopas för det register, varom nu är fråga. Jordregistrets uppläggande och förande är uteslutande en statsangelägenhet, för vilkens ordnande statsverket helt bestrider kostnaderna. Uppläggandet och förandet av fastighetsregistret för stad med vad därmed sammanhänger pålägger däremot städer och vissa stadsliknande samhällen vidtagande av ganska omfattande åtgärder, belastar stadsmyndigheterna med nya göromål och orsakar samhällena betydande kostnader, till vilkas bestridande staten allenast skulle lämna vissa bidrag för en gång.

Kan således, enligt riksdagens uppfattning, den berörda analogien med jordregistret icke åberopas såsom grund för att en förordning om fastighetsregister — vare sig den grundas på 1911 års förslag eller, såsom avsikten nu synes vara, på 1914 års förslag — skulle vara av uteslutande administrativ natur, tala däremot andra analogier eller precedensfall för en motsatt uppfattning. Skifteslagstiftningen t. ex., som innehåller många detaljstadganden av liknande art med de bestämmelser, som behöva upptagas i en författning om fastighetsregister, behandlas numera obestridligen som allmän lag. I allt fall torde den ifrågasatta författningen om fastighetsregister kunna likställas med en del på senare tider tillkomna eller föreslagna författningar, för vilka riksdagens medverkan påkallats eller som riksdagen ansett böra på så sätt tillkomma. Exempelvis förslaget vid 1915 års riksdag angående vissa bestämmelser beträffande läkare vid länslasarett, varöver riksdagens yttrande inhämtades, men som vederbörande utskott ansåg böra behandlas såsom kommunallag. Denna mening biträdades av första kammaren, medan andra kammaren, som avlog propositionen, ej kom att uttala sig rörande nämnda spørsmål. Lagarna om kommuns skyldighet att anställa barnmorska den 13 juni 1908, om köttbesiktning och slakthus den 10 oktober 1913 med flera erbjuda också vissa analogipunkter med nu förevarande författningsområde.

Det är härjämte starka sakliga skäl, som tala för, att riksdagen måste förbehålla sig rätt att granska de bestämmelser, som skola meddelas för uppläggande och förande av fastighetsregister i städer och stadsliknande samhällen.

Den utredning, som hittills föreligger, hur omfattande den än är, synes riksdagen icke vara tillräcklig för att därpå grunda ett säkert omdöme om det sätt, varpå, vad nu till en början *städer* beträffar, fastighetsboks-väsendet bör ordnas för att kunna genomföra de nya bestämmelser rörande inskrifning av rätt till fast egendom (lagfart och inteckning), vartill lagberedningen framlagt förslag. Betydelsen av lagberedningens förslag är att vinna en mera specialiserad fastighetsredovisning, varigenom ökad rätts-säkerhet skulle uppkomma och borttagande av den obligatoriska intecknings-förnyelsen möjliggöras.

För inrättande och förande av fastighetsbok i stad finnas, som känt, redan nu detaljerade bestämmelser, enligt vilka varje särskild tomt skall å sitt upplägg redovisas och beskrivas. Undantagslöst sker detta efter kartor och mätningshandlingar beträffande områden i stad, vilka ingå i tomtindelning. I många städer torde de nuvarande fastighetsböckerna, jämte stads-

kartor och tomtkartor, vara så förda och upprättade, att de, vad beträffar *städernas tomtindelade område*, kunna utgöra fullt tillförlitligt underlag för uppläggande av nya fastighetsböcker. Någon förmedling genom ett särskilt fastighetsregister torde därför icke allestädes erfordras. En sammanhängande registerkarta över det i tomtindelning ingående området är visserligen en god sak, men näppeligen är den, utom möjligen i vissa städer, nödvändig för det ändamål, man nu vill vinna. Det synes därför, innan en allmängiltig skyldighet i anslutning till förslaget av 1914 års kommission införes, böra undersökas, huruvida icke i åtskilliga städer förhållandena med avseende å tomtredovisningen äro så ordnade, vad beträffar tomtindelade område, att de kunna befrias från skyldighet att upprätta fastighetsregister (tomtbok). Antingen så, att denna skyldighet endast skulle gälla för städer, för vilka Kungl. Maj:t funne nödigt förordna om fastighetsregisters uppläggande och förande, eller så, att vissa städer redan från början undantoges eller på framställning kunde undantagas från tillämpningen av en alla städer omfattande författning i förevarande ämne.

Vad beträffar *stadsägoområdena*, d. v. s. det under en stad lydande område, som ej är tomtindelade, måste förhållandena beträffande fastighetsredovisningen flerstädes betecknas såsom mindre tillfredsställande. Dessa ägor sakna i allmänhet kameral indelning, och redovisning efter kartor och mätningshandlingar är ej överallt möjlig. Över den fastighetsindelning, som tillkommit genom lantmäteriförrättningar, finnas vederbörliga kartor, men dylik indelning har ofta nog ej fått äga bestånd, och då upplätelser skett inom de särskilda fastigheterna hava de för jorddelning meddelade bestämmelserna i skiftesstadgan mera sällan iakttagits. Fastighetsbildningen har i stället skett genom avstyckning, varvid icke alltid behöriga kartor företetts. Dylika brister kräva uppenbarligen reglering för det fastighetsboksystem, vartill man vill komma. Emellertid torde vid den förnyade utredning, som riksdagen anser nödig, böra övervägas, huruvida ej jordredovisningen må, i den mån karta ej kan grundas å sammanställning av befintligt kartmaterial, kunna åstadkommas på grundval allenast av ägobeskrivningar och sålunda en dyrbar nymätning tills vidare inbesparas. Jämväl eljest torde vid den nya utredningen böra beaktas vinnande av så litet betungande bestämmelser som möjligt.

I motion inom andra kammaren har bland annat anförts: »Enligt förslaget åligger upprättandet av registerkartan en tjänsteman, registrets uppläggande och förande en annan. Visserligen förefinnes icke något hinder att förena båda uppdragen i samma hand, men varje anvisning i

sådant syfte saknas. Detta måste betecknas såsom en brist. Ingående kännedom om stadens markförhållanden i förening med erfarenhet i ägomätning torde vara hart när oeftergivliga villkor såväl för själva registrets uppläggande och förande som för arbetet med registerkartan. Båda dessa förutsättningar äro säkerligen i regeln för handen hos vederbörande stadsingenjörer eller motsvarande tjänstemän. Säkerhet borde då ock finnas för att dessa tjänstemän bliva förordnade såväl till registerförare som till förrättningsmän i avseende å registerkartan, därest vederbörande stad så önskar och de motsvara vissa bestämda kompetensanspråk. Om stadsingenjörernas självskriftenhet såsom registerförare och förrättningsmän för registerkartan med nu antydda inskränkningar fastslås, vinnes ock den fördelen, att blott undantagsvis behov av särskilt tekniskt biträde åt registerföraren lär inträda.

Skall åter, såsom förslaget förutsätter, Konungens befallningshavandes prövning av städernas förslag angående befattningshavare vara fullkomligt obunden av fasta regler och endast ske efter de lämplighets synpunkter, som prövningsmyndigheten själv finner skäligt anlägga, är det fara värt, att tjänstetillsättningen kan komma att grundas på tillfälligheter eller godtycke till men för arbetsresultatet och för städerna, vilka i varje fall få vidkännas utgifterna. Med avseende å förrättningsmännen för registerkartan är faran härför så mycket större, som ju länsstyrelserna i allmänhet näppeligen kunna bedöma, huruvida en person besitter den erforderliga kompetensen, utan torde vara hänvisade att bygga sina omdömen därutinnan på andras utsagor. I betraktande av lantmäteristyrelsens tilltänkta uppgift såsom central uppsiktsmyndighet lär det då kunna antagas, att nämnda styrelses eller dess underlydandes direktiv bliva utslagsgivande för Konungens befallningshavandes avgörande av tillsättningsfrågorna, helst som vederbörande förste lantmätare i förhållande till Konungens befallningshavande instruktionsmässigt intager ställningen av rådgivare i hithörande angelägenheter. Att följden härav måste bliva en viss benägenhet till gynnande av lantmätarekåren på stadsingenjörernas bekostnad torde icke kunna förnekas. Ur ekonomisk synpunkt kan detta givetvis medföra olägenheter för städerna, då deras egna tjänstemän säkerligen i allmänhet äro i stand att utföra arbetet billigare än utifrån tillkallade. Jämväl med hänsyn till det syfte, man vill nå genom en ordnad fastighetsregistrering, torde det få anses oklokt att öppna möjligheter för de med städernas förhållanden särskilt förtrogna tjänstemännens undanskjutande vid ifrågavarande arbeten.»

Vad sålunda mot förslaget anmärkts synes riksdagen vara värt be-

aktande. Det monopol, som 1911 års kommitté förbehöll lantmäterikåren, är visserligen modifierat i förslaget av 1914, men det synes böra medgivas, att i de städer, där särskild mättningsman (stadsingenjör) är anställd, denne betros med registerkartans upprättande, därest vederbörande stad så önskar, och han fyller vissa bestämda kompetensanspråk. Tilläventyrs torde ett förordnande av länsstyrelsen böra meddelas, så att det bleve klart, att kompetensen hos vederbörande stadsingenjör förefanns. Den ingående kännedom om stadens markförhållanden, som stadsingenjören får antagas äga, giver ökade garantier för ett tillfredsställande arbete. Städerna hava givetvis också själva ett mycket starkt intresse av, att allenast kompetenta och dugliga personer betros med de viktiga och för en lång framtid bestående arbetena med avseende å fastighetsredovisningen i städerna, vadan de vid anställande av stadsingenjörer hava all anledning att söka förvärva verkligt kompetenta personer. Ett mer eller mindre markerat monopol för lantmäteristaten i nu förevarande hänseende kan, enligt riksdagens mening, ej vara lämpligt.

I samma motion har jämväl framhållits, att städernas mättnings- och markredovisningsväsen hittills ej legat under lantmäteristyrelsens inseende och att några skäl att frångå denna grundsats icke synas föreligga. Jordregistrets planläggning och ledning, som ålegat lantmäteristyrelsen, hade icke varit av beskaffenhet att stärka förtroendet för styrelsens lämplighet att handhava motsvarande, på samma gång mera komplicerade och för styrelsen mera främmande uppgift beträffande städerna. Med ledningens förläggande till lantmäteristyrelsen fordrades nya tjänster hos styrelsen, och då hela fastighetsregistreringen efter kort tid nära nog sköter sig själv, motsvarade dessa tjänster ej något stadigvarande behov. Det vore därför bättre att lägga ledningen i händerna på en för ändamålet utsedd tillfällig kommission med speciell sakkunskap i de olika frågor, som här komma i beaktande.

Riksdagen anser sig icke kunna nu uttala en bestämd mening om, huru den centrala ledningen av fastighetsregisterarbetet lämpligast bör i detalj ordnas, då detta till god del beror av de blivande bestämmelserna om fastighetsredovisningen. Dock kan riksdagen icke förorda sådana anordningar, varigenom ett nytt ämbetsverk skapas för nämnda ledning eller, om denna lägges till ett redan bestående verk, att någon fast personal anställes för dessa mera tillfälliga göromål. Av nuvarande verk kan, förutom lantmäteristyrelsen, tilläventyrs även överintendentsämbetet ifrågakomma, vilket ämbete nu har ledningen av stadsplaneväsendet

i städerna. Att i varje händelse speciell sakkunskap i de olika frågor, som här komma i beaktande, bör förefinnas hos eller beredas det verk, åt vilket ledningen anförtrors, synes uppenbart. Detta torde exempelvis kunna ske genom ett tillfälligt anlåtande under lämplig form av ett par med städernas jord- och tomtförhållanden samt kommunalverksamheten överhuvud förtrogna personer (t. ex. en lagfaren rådhusrättsledamot och en stadsingenjör). Jämväl den nu berörda frågan synes kräva ytterligare överbäggande. Städernas sunda och kraftiga utveckling sammanhänger intimt med ändamålsenliga, smidiga och snabba former för markens uppdelande till bebyggande, och de böra därför ej tvingas in i något för dem främmande, omständligt eller stelt system.

Det synes ej vara påkallat, att med avseende å fastighetsredovisningen någon skillnad göres på, om städerna hava egen jurisdiktion eller lyda under landsrätt. Vissa teoretiska skäl kunna, såsom svenska stadsförbundet framhållit, anföras för en skillnad mellan städerna i förevarande hänseende, beroende av huruvida deras jurisdiktion väsentligen bestrides av statsmedel eller av städerna själva. Men uppmärksammas bör också, att alla de under landsrätt lydande städerna, vilka för närvarande torde uppgå till 10, äro lifskraftiga samhällen med stark utveckling och att de härutinnan överträffa många gamla städer med egen jurisdiktion.

De bestämmelser i förevarande avseende, som närmast skulle avse städerna, synas böra gälla jämväl för *köpingar*, dock allenast i det fall att Kungl. Maj:t härom meddelat speciellt förordnande. Förhållandena äro så olika i olika köpingar, att generella bestämmelser om deras hänförande under de för stad gällande stadgandena knappast torde finnas skäligen och lämpliga.

Med avseende å *municipalsamhällena* äro förhållandena avsevärt mera invecklade och olikartade än i städerna. Man har sålunda här att först räkna med, att icke alla municipalsamhällen hava sina områden uppmätta och beskrivna, att gränserna ej heller alltid äro klara och att tomtindelning såsom för stad blott finnes i en del dylika samhällen och i regeln endast över en bråkdel av samhällets areal. Vidare har man alltid att uppmärksamma dessa samhällens ringa bärkraft: de hava utskylder såväl till samhället som till den kommun, därinom de ligga. Särskilt är det dubbla gatu- och vägunderhållet ofta betungande. Såsom regel torde kunna sägas, att de flesta municipalsamhällena knappast själva kunna ordna sin fastighetsredovisning, varken tekniskt eller ekonomiskt.

Jordregisterarbetet har hittills icke sträckt sig över municipalsamhällena. Allenast i rena undantagsfall är det enligt riksdagens mening möjligt och lämpligt att inordna municipalsamhällena under de föreskrifter, som komma att gälla för stad, åtminstone därest samhällenas egen medverkan skall i något avseende påfordras för registerväsendets första ordnande. Riksdagen vill visserligen icke, på den utredning som föreligger, grunda ett alldeles bestämt omdöme, huru förhållandena lämpligast böra ordnas i municipalsamhällena. Men det förefaller, som om staten i allmänhet skulle nödgas att helt och hållet taga hand om den första redovisningen av municipalsamhällenas ägoområde. Att kostnaderna härför i dessa samhällen i allt fall böra helt ankomma på staten, skall längre fram beröras; och sker så, blir detta ett ytterligare skäl till, att staten ordnar det hela.

Bleve i anslutning till vad förut uttalats enklast möjliga föreskrifter givna för fastighetsredovisningen i städerna, vare sig de hava egen jurisdiktion eller lyda under landsrätt, samt Kungl. Maj:t ägde förordna om vilka köpingar och municipalsamhällen skulle gå in under dessa förhållanden, och åtog sig det allmänna att för övriga köpingar och municipalsamhällen ordna fastighetsredovisningen, liksom staten nu gör det för landsbygden genom jordregisters uppläggande, skulle tillfredsställande grundvalar för ett nytt fastighetsboks-system vara lagda.

Vid den ytterligare utredning, som riksdagen anser nödig, synes också böra övervägas, huruvida icke den starka söndersplittring kunde undvikas, som nu råder vidkommande författningsbestämmelser om städers och stads-samhällens jord och tomtväsen och som skulle ytterligare ökas, om de i föreliggande proposition framlagda lagförslagen godkändes. Avsevärda fördelar i reda och ordning synes riksdagen skola uppstå, om allt vad som rör nämnda förhållanden och ej äro rena tillämplighetsstadganden kunde sammanföras i *en* författning, omfattande lugen om stadsplan och tomtindelning, därmed sammanhängande viktigare delar av byggnadsstadgan — vilken näppeligen längre torde böra i sin helhet tillkomma utan riksdagens medverkan — samt de författningsförslag, som nu förevarande kungl. proposition upptager i detta ämne, sådana de vid förnyade utredningar skulle sakligt föreligga samt med den utvidgning av stadgandena, som erfordras för att riksdagen jämväl skall kunna bedöma sättet för fastighetsredovisningens ordnande. Huruvida härtill ytterligare böra komma de bestämmelser, som prövas erforderliga för skifte av jord i stad, så att den förväntade nya

skifteslagstiftningen på grundvalen av det den 28 juli 1911 framlagda förslaget skulle omfatta allenast landsbygden, må här lämnas öppet.

Nu berörda formella spörsmål hava synts vara önskemål av den vikt, att, när nu riksdagen förordar en förnyad utredning, de ej bort förbigås.

Utgör vad nu anförts, enligt riksdagens mening, fullgiltiga skäl för att icke för närvarande bifalla förevarande kungl. proposition, i vad den avser ordnande av fastighetsregister för stad och stadsliknande samhällen, blir så än mer fallet vid övervägande av *kostnadsfrågan*.

En ganska ingående redogörelse för kostnaderna innehålles i den förut berörda punkten 28 i statsverkspropositionen, andra huvudtiteln.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att bidrag till städer och därmed jämförliga samhällen till kostnaden för inrättande av fastighetsregister skulle utgå av statsmedel efter areal och med fallande skala.

Varje stad med egen jurisdiktion skulle erhålla i statsbidrag:

				för varje hektar till och med	50 kr.	10: —
				för varje därefter överskjutande hektar till och med	100 »	5: —
»	»	»	»	»	500 »	4: —
»	»	»	»	»	1000 »	3: —
»	»	»	»	»	2000 »	2: —
»	»	»	»	»	»	1: —

För städer under landsrätt och samhällen å landet, — dessa skulle icke behöva bekosta den medverkan vid förberedelserna till registrets uppläggande, som det enligt förslaget skulle åligga domhavande, häradsskrivare och landskontor att lämna, utan kostnaden därför skulle drabba statsverket —, har statsbidraget ifrågasatts till allenast $\frac{2}{3}$ av det belopp, som skulle tillkommit dessa, om de utgjort städer med egen jurisdiktion. Hela ifrågasvarande bidrag till städer och stadsliknande samhällen är av 1914 års kommission beräknat till 516,000 kronor. Blanketter, som före utgången av 1919 erfordras för förberedande arbeten för uppläggande av fastighetsregistret ävensom för registrets första uppläggande, skulle tillhandahållas på statens bekostnad. Denna kostnad, jämte utgifter för ledning av och kontroll över registerarbetet, är uppskattad till 60,000 kronor.

För ifrågasvarande ändamål begäres nu i statsverkspropositionen ett reservationsanslag på extra stat av 600,000 kronor, ävensom att härav måtte för år 1917 anvisas ett belopp av 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp må finnas erforderligt under år 1916. Städernas egna utgifter för ändamålet beräknas till 1,022,000 kronor.

De utredningar, som skett med avseende å kostnaderna, äro, enligt riksdagens mening, icke av beskaffenhet, att riksdagen på grund av desamma bör anvisa medel för ändamålet, även om frågan om de författningar, på vilka ett anslagsbeviljande bör grundas, vore tillräckligt utredd och klar.

På det att frågan om statsbidrag för ändamålet icke måtte bli förhalad, anser sig riksdagen här böra giva några antydningar om de ytterligare utredningar, vilka synas nödiga i kostnadsspörsmålet. Att riksdagen i avseende å hållpunkter för kostnadsfrågans bedömande ser sig väl före, synes vara så mycket mer påkallat, som riksdagen gjort ledsamma erfarenheter beträffande kostnaderna för jordregistret, vilka, vidkommande redan beviljade anslag, uppgå till 1,775,000 kronor, medan det ursprungligen beräknade beloppet var 750,000 kronor.

I förut omförmälda motion har jämväl erinrats om det yttrande, som i förevarande del av ärendet avgivits av svenska stadsförbundet och vari, bland annat, framhålles, att för vinnande av säkra utgångspunkter för kostnadernas bedömande fastighetsregister borde först på försök uppläggas för några typiska stadssamhällen eller delar av dessa. Tilläventyrs är denna utväg icke lämplig, om också de skäl, som häremot anförts, eller att detta i själva verket skulle betyda, att man på försök gjorde hela registerarbetet, knappast synas utskottet hållbara. Med att, såsom skett, lägga förhållanden från Stockholm och Göteborg till grund för allmänna kostnadsberäkningar kunna stora överraskningar ur kostnadssynpunkt vara att befara, då dessa orter hava förhållandena på detta område väl ordnade och det, såsom departementschefen mycket riktigt framhåller, icke är blott den areal, vilken skall undergå registrering, som är avgörande för kostnadsfrågan, utan även graden av den oreda med avseende å jord- och mättningsförhållandena, som råder.

Att, såsom skett, utan vidare undersökning antaga, att 20 procent av den sammanlagda arealen i städer och stadsliknande samhällen skulle behöva nymätas, är, enligt riksdagens mening, ej heller tillfredsställande. En noggrann undersökning torde också helt visst giva vid handen, att kostnaderna för nymätningen å en del orter komma att ställa sig betydligt högre än Kungl. Maj:t beräknat. Alldeles särskilt påkallat synes därför vara, att behovet av nymätning inom de olika samhällena varder utrett.

Det förefaller riksdagen, som om för den förnyade utredning av kostnadsfrågan, som riksdagen anser ofrånkomlig, innan riksdagen kan bevilja anslag för ändamålet, bättre hållpunkter skulle vinnas, om uppgifter för varje stad och samhälle infordrades angående arealen, var för sig, av tomt-

indelad jord och stadsägojord, antalet tomter, befintliga kartor och dessas beskaffenhet samt angående de nymätningar, som anses behövliga, och arealen för dessa nymätningar jämte uppskattade kostnaden.

Beträffande municipalsamhällena torde än mera detaljerade uppgifter erfordras.

Vidkommande frågan huruvida statsbidrag över huvud bör utgå till städerna för ordnande av fastighetsredovisningen därstädes, vill riksdagen uttala sin principiella anslutning till sådant bidrag. Rörande grunderna för statsbidragets meddelande saknar riksdagen emellertid nu anledning att uttala sig; dessa grunder bero i hög grad av, huru fastighetsredovisningen blir ordnad. Till samma kategori som städerna torde också böra hänföras köping, för vilken de för stad gällande bestämmelser med avseende å fastighetsredovisningen skulle tillämpas och som bildar egen kommun.

Med avseende å andra än nyss nämnda köpingar ävensom municipalsamhällena synes det riksdagen, att man såsom regel bör utgå ifrån, att kostnaderna för fastighetsredovisningens första ordnande, vare sig det blir fråga om ett särskilt fastighetsregister eller man kan nöja sig med ett jordregister (eventuellt med vissa tillägg), böra åligga staten. Vilka kostnader, som med godtagande av denna ståndpunkt kunna falla på staten, är för närvarande fullständigt obekant. Men nämnda samhällens i allmänhet svaga ekonomiska bärkraft, deras likställdhet i så många avseenden med landsbygden, vars fastighetsredovisning staten omhänderhaver, och den befarade oredan i åtskilliga av deras jordförhållanden göra ett dylikt statsingripande, enligt riksdagens mening, både rättvist och oundgängligt.

Allt vad nu yttrats avser första ordnandet av fastighetsredovisningen. Kostnaderna för förandet av ett eventuellt register torde däremot böra ankomma på samhällena själva; detta förande belastar ej i avsevärdare grad samhällenas ekonomi.

Till begränsande av statsverkets kostnader för den av fastighetsregisterkommissionen föreslagna fastighetsregistreringen har kommissionen föreslagit, att bidrag av statsmedel endast skulle utgå för område, som vid utgången av år 1915 hörde till stadssamhället, en uppfattning vartill departementschefen anslutit sig. I motion inom andra kammaren har emellertid hemställts, att statsbidrag till registerkartas upprättande bör lämnas jämväl beträffande efter 1915 års utgång med stadssamhälle inkorporerade områden, vilka icke före inkorporeringen undergått registrering på statens bekostnad.

Det synes riksdagen, som om åtskilliga skäl talade för billigheten av denna

motionärens uppfattning. Utredning torde således böra ske, huruvida några särskilda invändningar förefinnas mot att statsbidrag får utgå till de områden, som, när registreringen faktiskt sker, tillhöra samhället och för vilka staten icke fått vidkännas några kostnader för jordregisters uppläggande. Huruvida detta statsbidrag, såsom lagrådet ifrågasatt, bör utsträckas jämväl till områden, om vilkas inkorporering ansökan viss tid förut gjorts, må lämnas öppet, men förtjänar utan tvivel ävenledes uppmärksamhet vid den fortsatta utredningen.

* *

Några av de lagförslag, som genom propositionen nr 6 förelagts riksdagen, torde i vissa avseenden kräva särskilda uttalanden av riksdagen.

Såsom nr 4 i genom förevarande proposition riksdagen förelagda lagförslag ingå *ändringar i vissa §§ i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring*, av vilka ändringarna med avseende å 26, 27, 28 och 29 §§ hänföra sig till spörsmålet om fastighetsregisters uppläggande för städer och stadsliknande samhällen, och därför icke böra antagas utan i sammanhang med förslag om fastighetsregister.

Med detta ämne sammanhänger däremot icke den föreslagna ändringen av 21 § i nämnda lag. Detta sista förslag innehåller huvudsakligen den förändring av nu gällande förhållanden, att jordavsöndring skall av lantmätare eller annan i ägomätning kunnig person avfattas å karta, upptagande, jämte den avsöndrade jorden, sådana fasta punkter och mätningssuppgifter, att områdets läge varder fullt bestämt, samt att denna karta också skall, jämte avhandlingen rörande jordavsöndringen, ingivas till vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshavande i och för fastställelse å avsöndringen.

Framläggandet av detta förslag har framkallats av nedannämnda förhållanden. Från lantmäteristyrelsen hade, anmäler departementschefen i propositionen, ingått en framställning om en skyndsam revision av bestämmelserna angående jordavsöndring. Då emellertid denna fråga sammanhängde med jorddelningslagstiftningen i övrigt samt skifteslagskommitterade i sitt betänkande den 28 juli 1911 föreslagit en genomgripande omdaning av avsöndringsinstitutet, hade departementschefen allenast upptagit de bestämmelser i förevarande avseende, som föreslagits av fastighetsregisterkommissionen och medelst vilkas genomförande i allt fall ett steg toges mot ett mera tillfredsställande avsöndringsinstitut.

Kommissionens förslag torde framför allt hava föränletts av förhållandena i ett par relaterade fall inom Brännkyrka socken.

Då riksdagen icke ansett sig böra antaga de lagförslag, som hava avseende å fastighetsregister för stad och stadsliknande samhällen, har anledning icke heller synts föreligga att nu särskilt antaga den föreslagna ändringen av 21 § i lagen om hemmansklyvning m. m. Någon så stor brådska med denna ändring kan knappast anses föreligga, att icke frågan angående ändrade bestämmelser om jordavsöndring, i anledning av det i sådant hänseende av skifteslagskommitterade framlagda förslaget, kan få på en gång och i ett sammanhang av riksdagen prövas.

Det under 8:o i propositionen nr 6 upptagna förslaget till *lag med vissa bestämmelser angående avstyckning och sammanläggning av jordområden i stad* synes stå i det sammanhang med hela frågan om fastighetsregister, att det näppeligen nu bör avgöras fristående för sig.

Emellertid anser sig riksdagen böra till lagförslaget göra följande särskilda erinringar.

Riksdagen hänvisar först till sitt föregående uttalande angående den företrädesrätt, som för åtgärder till fastighetsregisters uppläggande synes böra ifrågasättas för i stadens tjänst anställda mätningsmän (stadsingenjörer), och anser, att detta uttalande äger tillämpning jämväl på de förrättningar, varom i nu förevarande lagförslag är fråga.

I motion inom andra kammaren hava vissa ytterligare erinringar framkommit mot nu ifrågavarande lagförslag och hava motionärerna härvid i motionen intagit och åberopat två till vederbörande statsdepartement inkomna yttranden över förslaget, det ena av svenska stadsförbundet och det andra av 1912 års bostadssakkunniga.

Utan att hava kunnat ingå i en mer detaljerad granskning av nämnda yttranden, finner dock riksdagen synpunkter där framförda, som förtjäna en mer ingående granskning än som hittills synes hava kommit dem till del. Stadsplane- och byggnadsväsendets rationella utveckling i städerna är en så viktig omständighet, att all uppmärksamhet måste ägnas åt, att icke genom ett planlöst styckningsförfarande denna utveckling försvåras. Jämväl i nu berörda hänseenden synes ytterligare utredning således påkallad.

Önskvärdheten att om möjligt i en författning få sammanförda alla de författningar, som för städerna skola gälla med avseende å jorddelning,

stadsplan, tomtväsen och fastighetsredovisning m. m., har förut framhållits och lärer således bliva uppmärksammas jämväl vid revisionen av nu förevarande lagförslag.

Övriga här ovan ej särskilt berörda lagförslag föranleda intet annat yttrande från riksdagens sida än att dessa förslag, i följd av sitt sammanhang med frågan om fastighetsregister för stad och stadsliknande samhällen, icke nu kunna av riksdagen antagas.

* * *

Riksdagen har ingalunda förbisett, att genom den förnyade utredning, riksdagen i de omfattande och viktiga ämnen, varom här är fråga, funnit påkallad, farhåga kan yppas, att reformen av fastighetsboksväsendet kan bliva undanskjuten längre tid än som kan vara önskvärt. I själva verket torde emellertid något avsevärdare uppskov ej vara att befara av nu förevarande anledning. Ett nytt förslag i de ämnen, som nu hänskjutits under riksdagen, torde kunna föreligga redan till nästa år; i varje händelse bör längre uppskov än till 1918 ej kunna befaras. Jordregisterarbetets hittillsvarande fortgång tyder på, att härför nu beräknad tid kan komma att ytterligare något förskjutas. Ej minst lärers så bli fallet, om municipalsamhällenas fastighetsredovisning skall i sammanhang med jordregistret i väsentlig omfattning ordnas genom statens försorg.

Riksdagen vill emellertid uttala den förhoppning, att den förnyade utredning, varom riksdagen, i sammanhang med avvisande av de nu framlagda förslagen, ansett sig böra väcka framställning, måtte i görligaste grad påskyndas.

På grund av vad sålunda anförts får riksdagen — med anmälan, att Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 6 ävensom Eders Kungl. Maj:ts förslag under punkt 28 i andra huvudtiteln icke kunnat av riksdagen bifallas — anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t, efter ytterligare utredning, snarast möjligt låta utarbета och för riksdagen framlägga nytt förslag angående redovisning och registrering av fastigheter i städer och stadsliknande samhällen, upptagande jämväl de huvudgrunder, efter vilka denna redovisning

och registrering bör äga rum, ävensom de andra författningar rörande jord- och tomtväsendet i städer och stadsliknande samhällen, som Eders Kungl. Maj:t kan finna böra i sammanhang härmed underställas riksdagen.

Stockholm den 8 april 1916.

Med undersätlig vördnad.